

VESTNIK

Znanstvena priloga „Zori“.

Izhaja vsaki mesec 15. dne. Cena letos 1 gld. 20 kr.

V Mariboru 15. novembra 1875.

Viljem Penn.

Od spisatelja „J. Washingtona“.

(Konec.)

To pojasnilo mu pa pri zaslepljenem ljudstvu nij moglo zopet pridobiti prejšnjega imena. Ko je bil Jakob II. leta 1688 prognan, nastopil je kralj Viljem Oranijski. Pri takih prekucijah mora stranka, ki poprej oblast v rokah ima, zmeraj mnogo trpeti; tudi V. Penn je bil med onimi, ktere so zaradi udanosti, skazane prognanemu kralju, hudo zatirali. Štirikrat so ga zaprli ter obdolžili, da je skrivni privrženec prognanega kralja; a nikdar mu niso mogli dokazati niti najmanjše krivice. Ko so ga enkrat pred kraljem Viljemom izpraševali, pokazali so mu tudi list, od nesrečnega kralja Jakoba II. njemu pisan, ktereга je bila vlada prestregla, in v kterem je Jakob prosil Penna, naj bi prišel k njemu pomagat mu in svoja čuvstva udanosti in blagovoljnosti izrekat. Ko so ga prašali, zakaj je kralj Jakob njemu to pisal, odgovoril je Penn, da tega on nij kriv; če mu kralj hoče pisati, on mu tega zabraniti ne more. Kar pa kralj v listu pravi, méri skoro gotovo na to, da bi mu on pomagal izgubljeni prestol zopet pridobiti. Tega pa (V. Penn) nikdar storil ne bode. Ljubil je kralja, ki mu je izkazal mnogo dobrot, in je pripravljen njemu kakor vsakemu zasebniku pomagati po svojej moči, več pa nikakor ne. Te odkritosrčne in možate besede so osupnile njegove sodnike in izpuštili so ga.

Vsled teh bridkih izkušenj želel si je V. Penn vrniti se v Ameriko in tem bolje, ker je novi kralj Viljem Oranijski pripustil vsakemu boga po svoje čestiti; tudi so med njegovimi naselniki v Pennsilvaniji nastali razni prepiri, kterih razve njega drugi nij mogel lahko poravnati. Ko se je

ravno na odhod pripravljaj (l. 1690) zatožil ga je neki slepar, Fuller po imenu, državnega izdajstva. Ker nij hotel odpotovati, da bi ga vsled krive prisege sleparskega tožitelja ne obsodili, ostal je še nekoliko let v Londonu ter skušal prepire pennsilvanske pismeno poravnati in drugih potrebnih razmer določiti. V teh žalostnih letih spisal je tudi mnogo razprav o raznih predmetih. Najnesrečnejše je zanj bilo leto 1693. Vzeli so mu namestniško oblast in čast v Pennsilvaniji ter deželo upravno zedinili s pokrajino Novega Jorka. Proti koncu istega leta umrla mu je tudi mnogo ljubljena žena. A v največi sili se Bog človeka najraje usmili. Razmere njegove so se zopet na dobro obrnile. Kralj Viljem je jel spoznavati in ceniti njegov neomadežen značaj. Zlobnega tožnika Fullera so pregledali kot sleparja; Penn pride sam pred kralja, krepko zagovarja sebe in svoje pravice, in zopet so ga spoznali za popolnem nedolžnega. Kmalu potem mu je s kraljevim pismom dne 20. avgusta 1694 z nova bilo izročeno namestništvo v Pennsilvaniji.

Vendar se je V. Penn še le leta 1699 vrnil v Ameriko. Zadnjih pet let (1694—99) potoval je po Angležkem in Irskem ter se pismeno in ustmeno prepiral z verskimi nasprotniki. Leta 1696 se je z nova oženil z Hano, hčerjo bristolskega trgovca Tomaža Callowhilla; kmalu potem je umrl njegov najstarejši sin iz prvega zakona, v 21. letu.

Zadnja leta Viljem Penna.

Takrat je V. Penn potoval v Ameriko potoval z ženo in otroci; tja prišedši jel je nemudoma preiskavati dejanja in določbe svojih oskrbnikov in namestnikov ter skušal vpeljati vse nove potrebne stvari. Razui pisatelji, med temi tudi Benjamin Franklin, preslavni državnik severo-amerikanski, pravijo da Penn v teh letih nij tako dobro, nesebično in svobodomiselnost vladal nasebine kakor poprejšnja leta. Podoba je, da so ti pisatelji le zato Pennu manj naklonjeni, ker je ustav pennsilvanski nekoliko predelal ter svojo oblast nekoliko pomnožil; pri vsem tem pa ste ga milosrčnost in pravičnost neprestano vodile. Naravno je bilo, ustav prenarejati po novih razmerah, ker se je nasebina močno razvila, nje prebivalci pomnožili, potrebe dežel pa se predrugačile. Naravno je tedaj tudi, da so Penn in nasebniki o raznih stvareh različno sodili; a zasluge mu nikdo ne more odrekati, da je njegova uprava države bila ukljebu vsem naskrižnostim vendar jako modra ter se namreč neprestano ozirala na državno in versko svobodo. „Vlada, pravi Penn, je dosti bolj odvisna od ljudij, kakor ljudje od vlade. Vsaka vlada, podobna umetnej uri, mora hoditi onim pôtem, kateri jej ljudje odkazujejo. Glejte, da bodo ljudje blagi in dobri, potem vlada ne more slaba biti; če ona bode bolehal, ljudje bodo znali ozdraviti jo. Nobena vlada pa ne more ohraniti niti sebe niti državnega

ustava, naj je ta še tako izvrsten, ako jo ne vodi krepost.“ — Zato se ukljebu vsem preprirom Pennsilvaniji nij bilo bati, da bi se razrušila, kajti pošteni značaj ustanovitelja in prvih naselnikov bil je porok naravnemu razvitku imenitne naselbine.

Namestnik pennsilvanski se je z dvema rečima posebno pečal: z razmerami in stanjem zamorskih sužnikov, ktere so tudi v Pennsilvanijo uvaževali, potem pa z duševnim in gmotnim razvitkom severo-amerikanskih Indijanov, ki so po raznih straneh njegove naselbine bivali.

Kmalu po ustanovljenju Pennsilvanije (1682), ko se je V. Penn bil sam prvokrat tja preselil, so va-njo pripeljali nekaj zamorskih sužnikov; za temi prišli so drugi v naselbino. Takrat se še nikdo nij spodtikal nad robstvom in nad kupčijo s sužniki; v obče so mislili, da je ta kupčija celó blago delo, kajti naselniki so močno potrebovali delavcev na svojih obširnih posestvih; na drugi strani pa so mislili, da to tudi Afrikancem koristi, ker se po tem načinu odvadijo grdega malikovalstva ter pridobé krščanstvu. Vendar je bilo med kvekerji mnogo mož, ki so se spodtikali nad to kupčijo s sužniki ter očitno izrekli, da je s stališča človečanskega kaj takega prepovedano. Leta 1688 je občni zbor pennsilvanski po nasvetu izselnikov Crisheimskih, ki so po vsem priznali blaga načela V. Penna ter se po njih tudi ravnali, očitno sklenil, da krščanska vera ne pripušča, ljudij kupovati in prodajati in v sužnosti imeti. Leta 1696 ponovili so isti verniki rečeni sklep. Vsled teh sklepov jeli so kvekerji s svojimi sužniki prav milosrčno in dosti boljše ravnati nego drugi posestniki. Leta 1698 pustili so jih udeleževati se njih službe božje.

Ko je Penn se vrnil v Ameriko, potegoval se je naravnost za zamorce, ne le kot kveker ampak tudi kot najviši oblastnik pennsilvanske naselbine. Zastavil si je prašanje, ali res krščanstvo pripušča ljudi v suženjstvo devati, jih kupovati in prodajati. On se je očitno in določno proti temu izjavil ter se popolnem s sklepi omenjenih letnih zborov kvekerskih skladal. Dokoder je segala njegova moč, dotle je skušal naravno pravo zamorcev braniti ter jih med svoje vernike vrstiti. V Filadelfiji so sklenili, naj se vsak mesec zamorci še enkrat posebej zberó, da se v krščanstvu podučé, pa tudi druge duševne zmožnosti primerno razvijejo. Ko je kvekerje pridobil za svoje blage namene, skušal je tudi drugoverne naselnike pridobiti, da bi z zamorskimi sužniki milostivo in po človeško ravnali; za to pa jih je skušal pridobiti na postavnem in ustavnem poti, kajti drugače bila bi se mu ustavljala Velika Britanija, ki je takrat posebno spodbujala in podpirala ostudno kupčijo s sužniki. Zato V. Penn kakor namestnik Pennsilvanski nij mogel popolnem ustaviti in prepovedati vvažanja zamorskih sužnikov v svojo naselbino. Vsled tega je v javnem zboru nasvetoval postavo, ktera bi bila zamorce, kadar bi kaj pregrešili, varovala samovoljnega za-

tiranja in neusmiljenih kaznij, in krvoločnosti razjarjenih posestnikov; druga postava pa je imela vravnati njih mejusebojne zakone ter jim takó pot prokrčiti do višega npravstvenega življenja. Nadejal se je, da se bodo potem zamorci sami odgojili za večo državno in osebno svobodo. Le škoda, da se mu v občnem zboru nij posrečilo, nasvetovano postavo izpeljati, vsaj takó nij bila potrjena in izpeljana, kakor jo je osnoveatelj namerjaval. Vendar se blagi nameni le malokedaj popolnem izgubé; prej ali slej obródé svoj sad. Kvekerji od istega časa niso nikdar več pozabili na zamorec in njihov žalostno stanje. Nekteri kvekerji so nehali kupovati sužnike, nekteri pa so svoje sužnike osvobodili; na zadnje so kvekerji celó sklenili, da nikdo izmed njih ne sme sužnikov imeti. Leta 1780 nij bilo nijednega kvekerja v Pennsilvaniji, ki bi bil sužnike imel. In od istega časa se je v tej preveliki naselbini (merila je 119.135 □kilometrov) suženjstvo tako hitro krčilo, da je leta 1810 v vsej Pennsilvaniji med pol milijonom ljudij bilo komaj 800 sužnjikov; poslej so se še ti izgubili ali osvobodili, kajti leta 1860 je dežela štela uže 2,906.000 prebivalcev, med njimi pa 56.850 svobodnih zamorcev; do leta 1870 se je prebivalstvo prebogate pokrajine pomnožilo za 21%, kajti je naraslo do 3,520.000, med kterimi je bilo 64.600 svobodnih, enakopravnih zamorcev.

Enakim vspehom je delal Penn za Indijane. Ustavnim pôtem nij mogel on za nje dosta storiti, mnogo pa s svojim vzgledom in osebnim vplivom. Po gostem jih je obiskoval in jih podučeval v raznih stvareh ter vse storil, da bi trdno prijateljstvo vladalo med njimi in naselniki. Pennu se imajo zahvaliti razni indijanski razrodi, da so mogli v obrtih napredovati. To so oni tudi živo čutili ter se spominjali svojega dobrotnika še 50 let po njegovi smrti ter ga vedno imenovali „poštenega, zvestega in dobrega moža“.

Ko je blagosrčni Penn mirno pa neprestano delal, da bi vzboljšal stanje naselnikov, zamorcev in Indijanov, dospela je iz Angležkega govornice, da med Britanci neka stranka zahteva, naj bi se vrhovnim posestnikom odvzelo vladanje in voditeljstvo ameriških naselbin. Ker bi ga tako zadela velika škoda, sklenil je vrniti se na Angležko ter tam osebno zagovarjati svoje pravice. Meseca decembra leta 1701 prišel je na Angležko. Nasvetovana postava pa v parlamentu nij bila sprejeta; zeló ugodno je bilo koristim ameriških naselbin in njihovim namestnikom, da je po smrti kralja Viljema Oranijskega na prestol prišla kraljica Ana. Penn se vendar nij več vrnil v Ameriko, ampak je zadnjih 16 let svojega življenja preživel na Angležkem. Vendar se ta čas blagemu možu nij godilo tako dobro, kakor poprej; nesreča za nesrečo ga je zadevala. Njegovi stroški v Pennsilvaniji so jako presejali dohodke posestva in prišel je s časom v hude denarne zadrege in stiske. Da bi si opomogel iz teh zadreg, zastavil je

leta 1709 Pennsilvanijo za 6600 funtov (sterlg.). Ko je izgubil neko tožbo, pomanjkovalo mu je še bolj denarja in nekaj časa moral je celó v ječi sedeti zaradi dolgov. Malo poslej (1712) pogajal se je z britansko vlado, da bi ona odkupila mu pravice do Pennsilvanije; pripravljen je bil vse jej odstopiti za 12.000 funtov (sterlg.). Pa pogodili se niso, ker je ubogega moža trikrat po vrsti mrtvuđ zadel ter mu spomin in zavest skoro popolnem oslabil. Tako je še mnogo let bolehal ter 30. julija l. 1718 v Ruscombi na Berkshirskem umrl v 74. letu svojega življenja.

Viljem Penn je bil visoke in zeló močne postave, kakor atlet. V prvih možkih letih je podoba bila, da bode zeló odebelil, a močna in neprestana hoja ga je tega obvarovala. Obleka njegova, pravi Clarkson, bila je jako čedna in snažna, pa prosta; navadno je nosil palico; tobak se mu je zeló studil. Ko je enkrat v Ameriki nenadoma prišel v neko hišo, v ktorej so bili zbrani njegovi prijatelji in kvekerji, skrili so ti svoje pipe pred njim. A V. Penn je uže iz tobakovega dima spoznal, da so ravno preje kadili ter jim šaljivo reče: „Veseli me, dragi prijatelji, da se vsaj sramujete svoje razvade.“ „Nekoliko se motite,“ mu odvrne Samuel Jenings, „deli smo pipe le na stran, da bi brata našega ne pohujšali.“ Potem so se mu vsi čudili, da je tako nemudoma prišel, tem bolj ker sta mu veter in tok nasprotovala. Smejé jim odgovori, da je celo svoje življenje plaval ali jadral proti vetru in toku. —

Penn je telesno umrl, a njegov duh nij izginil iz njegovih naprav. Pennsilvanija se je razvijala in se še razvija zdaj ter v njegovem duhu napreduje, kar pričajo njene raznovrstne naprave in ustanovitve; kajti blagi možje le telesno umrjejo, njih duh pa se ohrani in še čez stoletja v poznejših rodovih rodi obilo žlahtnega sadja.

Dr. Vuk Stefanović Karadžić,

preporoditelj narodne književnosti srbske.

Hr. Fekonja.

(Dalje.)

Svojimi jezikoslovnimi razpravami u „Danici“, koja se upravo zove predhodnicom filologičkih študija kod Srbá, a još bolje u literarnoj polemici sa Svetićem i njegovimi pristaši osnovao je Vuk srbsko jezikoslovno učenje na temelju živoga jezika narodnoga. U obće pako valja o svieh spisih Vukovih, što on sam kaza u predgovoru k poslovicam g. 1836: „U pisanju svake moje dojakošnje knjige ja sam se jednako starao, da bi se iz nje narodni jezik naš upravo poznati mogao.“ Izraživanju národnoga

jezika posveti Vuk sav život svoj, i erpajuć iz narodnoga vrela stvori si narodni slog. „Sva dela svoja književna“, kaže Sandić, „napisao je Vuk jezikom narodnim, ama čistim ovejanim narodnim jezikom, kakvim niko do njega od naših književnika nije pisao, nije umeo da piše. A i dugo će, dugo vremena proći, dok se nadje u nas književnika, da uzme onako lepo srpski pisati, kao što je Vuk.“ — Svojim nemilice do kraja dotjeranim načelom: „piši kako se govori“ — od kojega je načela ipak sam kasnije v nekih točkah odustao, da odustati morao — učinio je Vuk, da je književni jezik u Srbalja danas u istinu pravi narodni te se skoro ne razlikuje od pučkoga.

„U knjizi srpskoj piše se lepo jezikom, kojim naš čestiti narod govori — te u nas nema ni u tom razlike između gospode u svili i kadifi i između vrednog ratara u svojoj bugar-kabanici, i valjanog zanatlije kraj svoga teškoga rukotvora.“¹⁾ Po istom načelu ustanovio je i pravopis. „Koliko je god u jeziku glasova“, tumači isti pisac, „toliko da je i u pismu slova; za svaki glas srpskog jezika da bude po jedan znak, jedno slovo. Tim je svojim pravilom učinio Vuk, te je srpski pravopis, pravo da rečemo, najbolji na svetu. — Nema ti tu krpeža od slova, ni kubure u izgovoru njihovom, kao što je to u knjizi u mudricea Nemaca, u hitlenih Francuza, pa tek osobito u nemariš-Inglesza, koji u knjizi svojoj jedno pišu, a drugo izgovaraju.“²⁾ Cirilicom gradjanskom,³⁾ kao ju je priredio Vuk, jedino se mogu svi glasovi našega jezika naravno naznačiti, te u tom „vukovica“ nadbodi još istu našu „gajevicu“, premda opet naš etimologični pravopis u obće bolje postiže svoju svrhu, nego li srbski fonetični.⁴⁾

Poviestnička djela Vukova odlikuju se navlastito objektivnošću i vjernošću. U buni na dahije podigao je on čestitim junakom srbskim spomenik, veći i dugovječniji, nego li može biti ikakav drugi od kamena ili željeza, te jih narod u srcu i uspomenu nosi i prenosi od koljena na koljeno i veliča jih kao i junake s Kosova. Isto je učinio svomu suvrstniku i sutrudniku Milošu Obrenoviću, s kojim je za života proveo

¹⁾ Kadifa, panni bomby. ini genus (Sammet); bugar-kabanica, pallium bulgaricum (ein Bulgarenmantel); zanatlija = rukodjelac.

²⁾ Kubura, angustiae (der kümmerliche Zustand); mudrica, callidus (ein geschiedter Kopf); hitlen, a, o, properus (eifertig); nemariš, m. negligens (Hans ohne Sorge).

³⁾ Cirilica dieli se u crkvenu i u gradjansku, kojom se služe takodjer Rusi, nu ipak razlikujuć se ponešto od Srbâ.

⁴⁾ Načelo fonetike (glasovja zahteva, da se u svakoj rieči pišu uprav ona slova, koja se na onom mjestu izgovaraju, te se s toga običnije i čuju u govoru n. pr. srpski (srb), glatko (gladak), oca (otac) itd. Načelo etimologije (bližnjega izvora) pako u načinu pisanja rieči ište, da se u enakoj rieči pišu ona slova, koja se u bližnjem korenu nalaze, tako da slabi suglasnici ostanu uvijek slabi, a jaki uvijek jaki, n. pr. srbski, hrvatski, društvo (drug) itd.

dosta i liepih i crnih dana. Na posljedku iznio je svietu u Pravitelstvu-jućem sovjetu srpskom tužnu sliku ponevidjenih velikaša srbskih, jedva oslavela slobode, koju izvojevaše tolikimi žrtvami, kako se otimaju oko vlasti, i kako razdor i nesloga na novo izkopa Srbiji grob, u koji pade god. 1813. i 1814.

Vukove narodopisne radnje pripoznaju mu Kovčežić i dopuna mu život i običaji naroda srpskoga, knjiga velike znamenitosti za poznavanje narodnoga duha srbskoga u praktičnom životu porodičnom i društvenom. U ovom djelu, kao što i u spisu o Crnogorcih vidi se, kako je Vuk skroz točno poznavao svoj narod u svih odnošajih, da teško itko drugi tako.

Napomenuti još valja, da je takodjer iz Vukovih poučenja najviše erpio njemački poviestničar Leopold Ranke za svoju knjigu: *Geschichte der serbischen Revolution* 1829 (2. Ausg. 1844).

Posebnoga uvažanja u Vukovom djelovanju zaslužuju napokon narodne pjesme, koje je sbirao tako rekuć u svih pokrajinah srbskih i hrvatskih.¹⁾ Skupljanjem tih narodnih umotvorina, kakovimi se ne može dičiti nijedan narod pod suncem, podigao je Vuk sam sebi vječit spomenik, a narodu osvjetlao obraz pred učenim svietom i digao mu liep glas i ponos pred tudjinci; jer, kao što on sam veli, „ovo nije knjiga od danas do sjutra, a preko sjutra da može ostarjeti, nego će u važnosti i cieni svojoj, kao istinito ogledalo čistoga našega narodnoga jezika, narodnijeh misli i običaja, narodnoga duha i života i narodne istorije (odbivši poeziju od nje) još rasti, i da će trajati, dok je naroda i jezika našega.“ Tiem je djelom uskrisio on pred svietom skoro već obamrlo srbstvo (a i hrvatstvo), koje ljudi pa i narodi tudjinski preko ramena gledahu, jer ga ne znadijahu, oholo prezirahu, jer ga, kao što valja, i ne poznavahu. Ove „sljepačke“ pjesme, kako su jih tadašnji učeni tobože ljudi srbski s podsmieha zvali, čim ugledaše bieli sviet, stadoše prevadjati na razne jezike: na njemački Talvj,²⁾ Eng. Wesely, v. Gütze, W. Gerhard, Vogel, Siegr. Kapper (Čeh); na englezki John Bowring; na madjarski Sekač; na ruski Nik. Iv. Greč, Puškin, Vostokov, Kastorski; na poljski Roman Zmorski i dr. Tako se do skoru obistinilo, što je rekao Grimm l. c. o srpskom narodu g. 1824: „Reichthum und Schönheit seiner einheimischen Dichtungen sind so beschaffen,

¹⁾ U jednom slovenskom (?) listu sanja neki H—p (ne Slovenac, nego „Krajnec“ ili „Gorotanec“), da, kao što — pozor! — „Horvaškega naroda ni in tudi ne Horvaškega jezika“, tako „tudi Horvatje nimajo lastnih narodnih pesmi, ampak smatrajo srbske tudi za svoje“ (V. ljubljanske „Novice“ 1875 str. 116). — Bogme! to je vendar preveć! Tako nas ne nće ni isti zlosretni „Srbi svi i svuda“!

²⁾ Ovo je spisateljčino ime pokraćeno i sastoji od početnih slova njenih krštenih imena i oćina joj prezimena: Theresie Amalie Leonore von Jacob. Pis.

dass sie das übrige Europa, dem sie bisher verborgen blieben, in Staunen setzen werden.“ Što više. Ove su pjesme i po Americi, kao u svom rodu jedini porod uma ljudskoga hvaljene i slavljene, te su tako ime naroda srbskoga više nego svi ostali dogodjaji objavile i proslavile.¹⁾

Mnogo tih krasnih umotvorina narodnih znao je Vuk još od mladosti, a mnogo jih mogao je istom nabaviti brižljivo i neumorno razpitivajuć za njih godine i godine. Često mu jedva za rukom podje momke i djevojke natjerati, da mu pjesme kazuju, a kamo li pjevaju; stranom jer bi se stidjeli, da jih sluša stranjski čovjek, stranom jer bi jim se činilo suviše i smiešno, što ovaj čovjek razpitiva za stvari, koje oni tako malu cienjahu, te se stara da jih napiše. Samo bi mu govorili, da učenjak samo hoće da jim se ruga, i više puta rekoše mu: Tà niesmo mi sliepci, da ti kazujemo ili pjevamo pjesme. Junačkih mu najviše priobčiše momci, seljaci, kupci, hajduci, a osobito sliepci, koji hode od mjesta do mjesta, od kuće do kuće, pjevajući uz gusle djela svojih djedova i junaka srbskih. Isti njegov otac, djed i njak običavahu jih djeci kazivati i pjevati, i ova posljednja dva takodjer su jih sama mnogo spjevala. A od ovakovih pjevača Vukovih vriedno je, da se spomenu Bošnjak Pilip Višnjjić i starac Milija (sa siedom, u boju na Turke izsječenom glavom), koji mu je najbolje znao pjevati „Ženidbu Maksima Crnojevića“. Ženske je pjesme sve samo slučajno iznalazio, i budući da bijahu često kratke, lahko si jih zapamtio.²⁾

Vuk sam nije bio pjesnik, ali je osjetio svježinu narodnih pjesama te zašao po narodu, pokupio jih i na sviet iznio. Bog zna, kako dugo bi ovo bezejeno blago ostalo u snjernom svom zakutku, ili bi možda i sa sviem propalo, da se nije on, bistra glava, i za to s početka bio zastarao te ga ljutoma i sve na svietu bez ikakva pomilovanja skršujućemu zubu vremena oteo. Tiem potaknu i druge našince, da pobite te skupe ovaj divni biser u svih zemljah jugoslavjenskih.³⁾

¹⁾ O velikoj cieni srbskih narodnih pjesama veoma se krasno izraziše Goethe u „Kunst und Alterthum“ i Talvj u svojem prievodu i u knjizi „Historical view of the languages and literature of the Slavic Nations with a sketch of their popular poetry.“ New-York 1850*, koju je napisala preselivša se u Ameriku sa suprugom si Englezom dr. Ed. Robinsonom, koji posta kasnije prof. bibl. liter. na teolog. učilištu u New-Yorku; ovu knjigu preveo je i na njemački dr. B. K. Brühl, Lpzg. 1852. — Nadalje Kopitar u „Jahrbücher der Literatur“ 1825. Th. 3; Grimm, Vater, Ranke l. c.; „Göttinger gelehrte Anzeigen“ 1823. i dr.

²⁾ „Sve su naše narodne pjesme“, kaže Vuk, „razdjeljene na pjesme junačke, koje ljudi pjevaju uz gusle, i na ženske, koje pjevaju ne samo žene i djevojke, nego i muškarci, osobito momčad, i to najviše po dvoje u jedan glas. Ženske pjesme pjeva i jedno i drugo samo radi svoga razgovora, a junačke se pjesme najviše pjevaju da drugi slušaju. (Srp. nar. pjes. I. str. XVII.)

³⁾ V. Povestnu crticu o narodnih pesmah jugoslavjanskih u „Vestniku“ II. 1875. od istoga pisca.

Vukova kritična pre-uda, uztrpljivost i savjestnost u skupljanju narodnoga blaga zaslužuje najveću pohvalu. Svoju veliku sbirku u šest po-debelih knjiga sastavio je po načelu, da ne prima u nju ni jedne pjesme, za koju ne bi sam mogao kazati, da je prava narodna, da je najme ne bi sam čuo od koga izmedju puka. Njegovo postupanje u tom poslu može sviem kolikim sbiraoem narodnih stvari za pravilo služiti.

Tomu dodajem, što još Vater l. c. o Vuku piše: „In dem gesangreichen Serbien ist aus dem Munde der Volkssänger ein Lied von 1227 Versen (Ženidba Maksima Grnojevića) aufgenommen worden von einem Manne, welcher nicht Einen Vers hinzu oder davon gethan, und nie auch nur Einen selbst gemacht, aber von Jugend auf gern sein Ohr geneigt hat zu den lieblichen Gesängen der Brüder und Schwestern seines in natürlicher Einfachheit in ihren Gebirgen lebenden Volkes. Herrn Wuk verdanken wir die Aufzeichnung dreyer Sammlungen¹⁾ von Liedern seines Volks; viele Jahre hindurch hat er die Sprache desselben, welche, wer nicht Sinn für die Einfachheit und Kraft einer solchen Sprache des Natur-Volks hat, für ungerregelt halten mag, mit hingeebener Aufmerksamkeit studiert; sein Wörterbuch und die demselben vorgesezte Grammatik . . . sind die Frucht einer tief eingreifenden Beobachtungsgabe und scharfsinniger Umfassung und besonnener Anordnung des Beobachteten (ja oft nur bei ausharrender Beobachtung Erspäheten) durch gerades und treffendes Urtheil.

„Nur durch Ausharren haben jene Lieder ihre Vollständigkeit erhalten, besonders das zwölfhundertzeilige . . . Mit zartem Gefühl für Naturschönheit und volkstümliche Einbildungskraft das Gehörte ergreifend, im glücklichen Gedächtnisse es bewahrend und das Vollkommnere liefernd, hat er nicht etwa aus unbestimmten Erinnerungen willkührliche Zusammen-setzungen gemacht, sondern das Vollkommenste dann mit gewissenhafter Treue niedergeschrieben.“ —

(Konac sliedi.)

Gledanje z obema očima.

Dr. Križan.

(Konac.)

Izkušnja uči, da tudi z ednim očesom dobro vidimo. Dvooki lahko tudi z ednim očesom gleda in se lahko prepriča, da z ednim nič manje ne vidi, nego z dvema.

Podvojenje očesa nij neobhodno potrebno. Na vprašanje: zakaj ima človek dve očesi? nij lahko odgovoriti. Podvojenje očesa ima svoj vzrok ali v zunanjem ravnomerju, ali v večej sposobnosti očesnih čutnic, ali v

¹⁾ Vater bijaše to pisao g. 1824.

priložnejšej čutiljivosti možganov vsled simetričkega učinka, ali v večej varnosti proti poškodovanju, ali pa slednjič v povekšavanju videza.

Ker je tedaj tako težko odločiti, zakaj ima človek dve očesi, vprašajmo se: ali človek več vidi z dvema očima nego z enim? Ali predno k temu vprašanju preidemo, moramo pri gledanju z dvema očima dokazati, da z dvema očima vidjene predmete vendar kot enojne vidimo.

Zgoraj smo uže omenili, da lokalna znamenja, to je podobe na mrežnici, občutek in začetjenje vida vzrokujo. Če gledamo z dvema očima isti predmet, tedaj postanete dve lokalni znamenji, ali dve podobi v naših očeh o enem in istem predmetu, ali vendar vidimo predmet samo eden. Tudi o tej zadevi so misli učenjakov različne. Eni menijo, da se te podobe zedinijo tedaj, kadar se one v obeh očeh na somernih ali istovnih mestih mrežnice nahajajo.*) A to je človeku prirojeno, ker se očesne čutnice obeh očes pred vhodom zares razstanejo. Teorija, ki je na izkušnji osnovana, pa nas uči, da se občutki, kateri po podobah v obeh očeh postanejo, niso ednaki, tako da se ti med seboj razločeni občutki obeh očes nezedinjeni po očesnih čutnicah v svest dovajajo, a svest jih komaj zedinja.

Razlagajoč vprašanje: ali človek več vidi z dvema očima ko z enim? podala nam se bode prilika, to omenjeno teorijo v poskusih dokazati in nje resnico potrditi.

Pri gledanju z dvema očima morejo se nedostatki in pogreški enega očesa z drugim poravnati.

Z enim očesom je težko daljavo predmetov natanko razločiti. Tako je n. pr. težko, mali obroč na palico nataknoti, če se pri tem z enim očesom gleda. Ednooki res da zamorejo daljavo predmeta tam dobro odločiti, kjer njim pomorejo zunanji pripomočki, kakor drevje, hiše i. t. d. nabajajoč se med njimi in predmetom, in če razve tega predmet nij tako daleč od njih, da bi se primerjenjem prikazal; drugače pa so jako negotovi.

Če spazimo za kakim holmcem dve cerkvi, a ne vemo, ktera njih nam je bližja, tedaj samo nekoliko stopinj na desno stopimo in pazimo, ktera njih se je na desno pomaknola; tista je bližja. Učeni ogledovalec pa ne potrebuje stopiti, ker gleda z dvema očima, pri tem pa z desnim očesom bližjo cerkev na desno pomakneno vidi, ktera različenost pa je že dovoljna, da se daljava razsodi. Z dvema očima tedaj lahko daljavo kakega predmeta presodimo.

Gledaje z obema očima vidimo na desno oko eden ter isti predmet v drugej obliki kakor z levim. O tem se lahko prepričamo, če senčnik kake svetilnice na mizo denemo in ga od zgoraj ogledujemo; tedaj res

*) Somerna so tista mesta obeh mrežnic, ktera so od vidne osi ednako daleč, ali na levo ali na desno, ali pa nasproti gor ali dol.

zapazimo z desnim očesom senčnik v drugem obliku kakor z levim. Gledanje z dvema očima podpira nas slednjič pri občutjenju telesne nazornosti in nam pomaga telesne oblike razsojati.

Res da moremo tudi z enim očesom, kakor nas izkušnja uči, telesne oblike razpoznavati, čeravno se ne gibljemo, ali brez pripomočkov bi to težko bilo.*)

Koliko gledanje z dvema očima in različnost podob istih predmetov k njih začetjenju pripomaga, uči nas stereoskop. Če denemo v ta stroj dve podobi senčnika svetilničnega, katerih ena je takšna, kako se senčnik pri ogledavanju desnemu očesu prikazuje, a druga, kako ga z levim očesom vidimo, tedaj v stereoskopu telo t. j. senčnik spazimo. Če gledamo predmete v zunanjem svetu, tedaj veliko več dvopodob teh predmetov kakor pa enojnih vidimo, čeravno tega ne spazimo, ampak je celo mnogo urnosti potreba, če hočemo dve podobi istega predmeta spaziti. Če se n. pr. pred našim obrazom nahajate dve palici, prva eden čevljev, druga pa dva čevlja oddaljena, tedaj slednjo dvojna to vidimo, če prvo gledimo, a prvo dvojno, če poslednjo gledimo. Tudi v stereoskopu vidimo v časih dve podobi, ktere se brž zedinijo.

Ravno istim strojem moremo se prepričati, da se naš občutek, provzročen podobami na mrežnici obeh očes, ne zedini, temveč da občutki v obeh očeh niso enaki. Če namreč denemo v stereoskop dve podobi n. pr. dve piramidi, katerih ena je črna in z belimi robi obdana, druga pa bela s črnimi robi, tedaj spazimo jasno piramido kakor tuha (gračita). Črne in bele plošče ali telesa tedaj ne vzrokuje, kakor bi se pričakovalo, da se oba utiska mrežnice zedinita, sivo ploščo ali telo, ampak jasno. Da občutek levega očesa nij istoven (enaki) onim desnega očesa, prepričamo se, če podobe v stereoskopu pri električne iskri ogledujemo, in nje tako zamenimo, da za desno oko pripravljeno podobo pod levo denemo, ono levega očesa pa pod desno, tedaj bi morali, da so občutki obeh očeh enaki, barem za čas obstanka električne iskre predmet nepremenjen videti, ali to nij tako; vidimo namreč pri tem delu vse spreobrneno: tisto namreč, kar bi se moglo oddaljeno nahajati, je bliže, visoki deli pa so zbokli in narobe. — Če denemo poslednjič podobe v stereoskop, ktere se ne morejo v ozir enega predmeta zediniti, tedaj postane tekma očeš za videž, ker tukaj ne vidimo obeh podob, temveč samo na nekterih mestih edno, na drugih pa spet drugo. Bojadisani z dvema bojama predmeti vzrokujejo, kakor nekteri učenjaki trdijo, zmes boj, drugi pa spet trdijo, da nigdar niso spazili zmesi boj. —

*) Umna razdelitev svetlobe in senčine, perspektiva, in razne stopnje prilagodjenja (primerjanja) so pripomočki, s katerimi uže z ednim očesom telesnost spoznavamo.

Zgoraj smo uže omenili, da v naših očeh pri gledanju postanejo podobe. Če gledamo sploščene predmete, tedaj postanejo v naših očeh njim enake podobe t. j. sploščene, ali pri gledanju telesa to nij tako. Pri gledanju telesa ne samo, da so podobe, ktere so postale v obeh očeh o tistem predmetu različne, ampak one so tudi tukaj sploščene, vendar pak vzbudijo v svesti začetjenje telesa. Brücke trdi v svojej fiziologiji (1873 §. 199), da predstavo telesnosti vzrokuje podobe na mrežnici, ktere se spreminjajo in gibljejo, ali da to nij res, dokazuje nam spet stereoskop. Če ogledujemo namreč dve stereoskopijski podobi, katere z električno iskro razsvetlimo, tedaj spazimo zopet telo, kako je Dove trdil, kar ne bi moglo biti, da predstava telesnosti od gibanja in premenjanja podob izhaja. Svitloba električne iskre trpi samo štiritisočni del ene sekunde, a za tak kratek čas pomaknejo se najurneje gibljoe se tvarine v zunajnosti tako malo, kakor da bi celoma mirne bile. Da bi tedaj predstava telesnosti od gibanja izhajala, tedaj mi za čas električne iskre ne bi mogli v stereoskopu teles spaziti. —

Edino izkušnja nas vodi k predstavljanju prostornosti. Znamenja, ktera postanejo o tem ali onem predmetu v naših očeh, moremo namreč še le pōtem poskusov spoznavati; in pri tem nas podpira gibanje v prostoru in tipanje. Opazovanje predmetov tedaj nij dovolj. Otrok se najpoprej začne z rokami igrati, potem hoče predmete z roko prijemat, drži nje v roki, vrti in giblje nje sim in tam, in ravno s tem ono dobiva o istem predmetu različne oblike in predstave, iz kterih si potem telesne oblike predmetov stvarja. Iz vseh podob, ktere na mrežnici postanejo o istem predmetu, postala je tedaj predstava prostornosti, ker s temi podobami morejo si ljudje telo še kasneje v svojej telesnej obliki predstavljati.

Takó se človek celó gledanja na svoje lastne oči stoprv polagoma mora naučiti.

O protezi v grščini.

Spisal K. Glaser.

(Dalje.)

Kakor se ἀ-σκαίρ-ω vjema s σκαίρω, ravno tako tudi ἀ-σπαίρ-ω, z σπαίρ-ω, zganiti se, kar se razvidi iz skr. sphar, sphur-â-mi, mico, vibrator, zd. çpar, iti, lit. spir-ti suvati. Več o tej besedi pri Benfey I. 577. Zeitschrift f. vergleich. Sprachforsch. III. 324. Enako je z besedo: ἀ-σπάλαξ, krt; druge oblike so: σκάλωφ, σκάλωξ, primerjaj lat. scalp-o, scalp-ru-m staronemšk. scelv-a, scraphia, siliqua, lupine; Lobek Elem. I. 15. primerja: σκαλλω; to nam pa velja za: σκαλ-θω, in v tej

obliki se nam korenika pokaže v litevščini: skelui, skleti, cepati; ker je pa skal = skar, nam je jasno staronemšk. scēran striči, novonemšk. scheeren.

Naj jasniši dokaz za protetični *a* je eol. ἄ-σφι, ἄ-σφε = σφι, σφε (Ahrens de dial. aeol. et pseudoaeol. 21), ravno kakor ἄσσα = τινά.

Da se rabi epitetičnik pred *ψ* in *ξ*, se razvidi samo iz dveh izgledov; ta dva bom pa samo navel, ker mi jih nij mogoče preiskavati zbog pomanjkanja dotičnih knjig; sta pa: ἑ-ξαρπάτης, ki se po Lob. Elem. I. 144 v napisih nahaja; Hesych. ima obliko: ξαρπάτης, in ἑψία igra in homeričen ἑψίασθαι igrati.

Pred sikavcem v zvezi s kakim tibnikom se epentetičnik tudi v romanskih jezikih nahaja, od vsake zveze bom samo en primerljaj navel: n. pr. *Sk*, eschevi, lepo zrasel, od staronemšk. scafjan, obraziti vrediti, Diez Wörterb. II. 291; *Scr*, escregne, podzemeljska soba od anglosaks.: scraf, jama, srednjonemšk. schrowe, Grimm izpeljuje iz lat. scrinium; esteil, kol (Pfahl) staron. stihhil, z enakim pomenom; estourman, kormanoš od nizonemšk. stuurman, Steuermann, primerjaj anglosaks. steórman, angl. steersman; *Sl*, eslenque, leva roka, od staron. sline, lev; *Sn*, esneque „geschnäbeltes Schiff“, Diez Wörterb. II. 292, od staronord. sneckia, dansk. snekke, nizonemšk. snek, staronemšk. snagâ, srednjonemšk. snecke, novonemšk. schnecke Grimm III. 497.

Jako redko se rabi epentetičnik pred *κ* in *χθ*; samo v dveh besedah se nahaja: ἑ-κτι-ς podlasica, in ἑ-χθέ-ς včera; zadnji besedi odgovarjajo po Curt. Etym. 190 skr. kjas včera, lat. heri, goth. gestra-dagis jutre, staronemšk. gester včera.

Točna je Grkom „muta cum liquida“, pa vender tudi tukaj jako radi upotrebljuje epentetičnik, n. pr. ἄ-κρο-ξ-ο-μα, slišati; menim da se opira na občno znano koreniko: klu, kru, sru, iz ktere se izpeljujejo skr. çru slišati, çru-ti-s glas, çravas slava, gršk. κλῶω slišati, κλω-τό-ς slaven, κλέ-ο-ς slava, κλέ-ο-μαι slovim, lat. clu-o, cli-ens „Höriger“, in-clu-tu-s goth. hluma ἀκούή, staronemšk. hlô-s-em slišati, slov. sluti, slovo, slava. (Curtius Etym. 144.)

Ὁ-κρε-ό-εις, mrazoten; besede enacega pomena iz sorodnih jezikov nam kažejo oblike brez epentetičnika in sicer skr. kruras trd, zd. khrûra strašen, lat. cru-du-s, cru-deli-s, staronord. hrî-m slaua, staron. hraô „roh“.

Sem spadajo tudi: ὀ-τρη-ρό-ς, ὀ-τρα-λέο-ς, hiter, in ὀ-τρή-ν-ω premikati, ki se izpeljujejo iz korenike tar, „in Bewegung setzen“, s sekundarnim sufiksom *s* se napravi: tars, ters, tras, Benfey griech. Wurzelw. II. 353 iz ktere potem skr. tras-â-mi, tras-jâ-mi, tresiti se, tras-as gibljiv, tras-u-ra-s boječ, tras-as strah, zd. tareç tresti se, tars-ti strah,

lat. terr-es terror, staroslov. tras-ъ, trasъ sa; dalje po Mikl. Lex. 1013. trasavica tremor, trasavičennъ adj. febris, trasenje quaterre, trasovenije febris, trasъka motus terrae, in trasъca febris.

Tudi besedo: strahъ stavlja Curt. greech. Etym. 112 sem; z sufiksom *m* nam daje korenika: tar, ter, tre, trem, τρέμω tresti se, τρόμος-ς trepetanje, τρεμ-αίν-ω τρομέω tresti se, lat. trem-o, trēm-or, tremulu-s; litevsk. trimu trepetati.

Zraven τρογη-φάρος, in ἀ-τρογη-φάρος pri Hesych. Iz francoščine stavimo sem é-crasfer, stisniti, od staronord. krassa zmeti, švedsk. krasa razbiti, é-crevisse rak, starofranc. éscrevisse, od staronemšk. krebiz; prim. lat. scarabaeus, gršk. κάραβος in σκάραβος. (Diez Wörterb. II. 282.)

ἸΟ-βρι-μος-ς, močen, se ne dá ločiti od βρι-αρός-ς, βρίθω itd., ki se zopet naslanja na βάρος, in sicer: βαρος težek, βάρ-ος teža, βαρέ-ω otežiti, skr. guru-s težek, garu-ta teža, lat. grav-is, gravi-tas, grav-êdo, grav-â-re, gravidus, goth. kaur-s, βαρός, kaur-itha, βάρος, kaurjan, βαρσίν; več primerjev Benfey II. 291.

Omeniti še imamo v tej vrsti: ὀ-τλο-ς bolest, ὀ-τλέ-ω trpeti, ὀ-τλη-μα, in bržkone tudi ἸΑ-τλα-ς. Vse te besede imajo svojo zaslombo v jako razširjeni koreniki tar = tal; naj omenim najpreje grške sorodne besede, da se pomen zgoraj navedenih besed pojasni: τλή-ναι trpeti, τάλα-ς, πολο-τλά-ς (priimek Odisejev), ταλα-ός-ς, τλή-μων nesrečen, ταλ-αντο-ν tehtnica, ἀ-τάλαντο-ς enako težek, τάλ-αρος jerbas, τάλ-μα drznost, τολμά-ω, Τάν-ταλο-ς. S temi so si v rodu skr. tôla-jâ-mi = tul-aj-âmi vzdignem, tehtam, cenim, tula tehtnica, tul-ja-s enak, tôlana-m tehtanje; starolat. tulo, te-tuli, lat. tuli, (t)lâ-tu-s, toll-o, tol-erare; goth. thul-a prenašam, us-thul-ain-s potrpljivost; staronemšk. dolem, dultu potrpic, staroslov. tulъ, pharetra; med drugimi je tudi to koreniko v slovanskih jezicah vestno zasledoval prof. Šuman v Progr. mariborske gimnazije leta 1872, str. 53.

(Dalje prih.)

Kurent.

Mythologična črtica. Spisal Davorin Terstenjak.

Med Muro in Dravo je bila šče pred 30 leti navada (ne vém, je-li je šče zdaj), da so tri dni pred pustom orači po vaseh hodili. Četvero (tudi po osem) zalo oblečenih fantov je vleklo plug, na katerem pa nij bilo plužno železo nataknjeno; tem fantom so pravili konjiči. Za plužno priročje je držal tudi mlad zal fant, lepo oblečen in nakinčan; temu so pravili plužar ali pa ratajček. Konjiče je priganjal gonjač, tudi mlad lepo oblečen fant, ki je z bičem glasno pokal. Orači so pred hišami po-

stajali in popevali pesmi smešnice. Takih pesem vrstico sem si zapomnil iz svojih otročjih let:

O jaz vbogi kmet,
Kaj čem jaz začet? —
Baba skrife se mi v klet
No odbije s soda čep,
Pa podstavi vel'ki črep! —
Oj jaz vbogi kmet
Kaj čem jaz začet? —

Vašani so obdarovali orače mesom, klobasami, jajci, dajali vina piti itd. Darove je pobiral smešno našemani fant. Imel je kožuh narobe oblečen, na klobuku roge nastavljene, med nogama zvonec obešen, v roki čakar (Hackenstock)*) in na hrbtu koš. Ta je vriskal, uckal, burke uganjal, skakal kakor pijanec, tudi umazane pravil. Temu šaljivcu so pravili Kurant ali Mastnjak. Gotovo so to bili ostanki iz paganskih časov Slovencev, spomin na njihove agrarsko-solnčeske praznike v mladoletju, ko je solnce sneg raztopilo in zemljo za poljedelstvo pripravilo. To dobo so vsi stari arjanski narodi slovesno obhajali. Pri Indih je Rama tako božanstvo, ki ima v svoji družbi pijanega burkleža Maduprija-ta (to označuje prijatelja pijančevanja), pri Grkih najdemo Dionysa s svojim pijanim Silenom.

Tudi med kranjskimi Slovenci je se ohranilo ime Kurent; Lihhart ga imenuje: Gott der Schwelgerei; in obilo pravljic šče živi o njem med prostim narodom, vsaka ima značaj šaljiv, in Kurent se predstavlja kot razveseliven burklež. Nekoliko takih je v „Nevenu“ razglasil prof. Trdina, tudi v „Glasniku“ in „Novicah“ se nekatere pripovedi o Kurentu nahajajo. Večkrat se prikaže tudi kot godec.

Ne morem tu vseh teh pravljic pretresavati, v obče omenjam, da vse kažejo na veselje in razuzdanost njegovih praznikov. Ime sem poskusil dvakrat razložiti, enkrat iz korenike kar, scindere, in misli sem, da pomenja: scindens scilicet serrat; drugokrat iz litovsk. kuriti, agrum colere. Ker pak on nij zemljedelec, in v njegovem bivstvu nij nikakve resobnosti, mu se tudi ta razlaga njegovega imena ne pristaje. Mislim, da sem zdaj našel pravi pomen.

Dalj ima v svojem slovníku velikoruskega jezika: kuriti, pijanstvovati brez pameti, pet zapojem (berauscht singen), guljat (skakaje se razveseljevati), kutit (vibrat), kurež, popojka (Sauferei) orgia, kurila, kuritka pijanica. Vendar, ker v arjanskih jezicih ne najdem korenike kur s pomenom pijanstvovati, in ker rusko kuriti označuje pijanstvovanje združeno s kričanjem, vriskanjem, ter bi trdil, da se ime Kurent ima izvajati iz ko-

*) Pomen besede razlaga rusk. čakat, klatiti, tepsti, sekati.

↳ Omeniti
(40 danalet
post!)

renike kur, sonare, clamare, iz katere je po Miklošiču: kurъ, kurъ, gallus, litov. kurata perdix, slov. kurenpat (krivo kurenprat), Sebnepfe, teda Kurant, Kurent označuje sonans clamans, der schreiende, lär-mende. Oblika Kurant, Kurent ohranjena v osebnih imenih slov. rodbin: Bregant, Marant, Karant itd., je prestar ostanek staroslov. jezika, in odgovarja novejšim: ot ali ut v imenih: Borut, Pertut, Žabot itd. Dosle šče nesem pri nobenem drugem slovanskem plemenu našel tega mytičnega imena, in tudi nij mi znano, je-li drugi Slovani poznajo pustne orače.

Drobnost.

J. P.

Na zagrebškem vseučilišču se v tem tečaju sledeči filozofični predmeti razlagajo: Logika, od j. r. profesora dra. Franje Markovića. Poviest filosofije, počam od Leibnitza, od istoga. Poetika, od istoga. — Nastavak poviesti Hrvata za vladanja kraljeva Arpadovaca, za tim o dobi kraljeva Anžvinaca s obzirom na avstrijsku i ugarsku poviest, šest puta na tjedan, od j. r. profesora Matije Mesića. Izvori hrvatske poviesti XII. i XIII. vieka, dva sata na tjedan, od istoga. — Grčka historija, pet sati na tjedan, od j. r. profesora Nadka Nodila. Izvori prastare historije, dva sata na tjedan, od istoga. — Uvod i tumač staroruskih pjesama „Igor“ i „Zadonščina“, dva sata na tjedan, od j. r. profesora dra. Lavoslava Geitlera. Oblici hrvatskoga jezika sa stanovišta sravnjujućega i historičkoga, jedan put na tjedan, od istoga. Gramatika litavska, tri sata na tjedan, od istoga. Gramatika starobugarska, dva sata na tjedan, od istoga. — Rimske starine, tri sata na tjedan, od j. r. profesora Franje Maixnera. Poviest lirskega pjesništva u Rimljanu, tri sata na tjedan, od istoga. Tumačenje Tacitova Agikole, dva sata na tjedan, od istoga. — Grčke starine, tri puta na tjedan, od j. r. profesora Armina Šrabca.

Književni vestnik.

J. P.

Društvo sv. Mohora je ravno razposlalo šest društvenih knjig, izmej kterih tu kot nam zanimivejše imenujemo: „Umni kmetovalec“ od Fr. Povšé-ta (početek večega dela), „Občna zgočovina“ (II. zv.) od prof. Jos. Staré-ta, in „Slovenske večernice“, v kterih sta sodržana dva pripovedna spisa, eden od Ogrinca, drugi od Andrejčelovega Jožeta. — Tudi dramatično društvo je razposlalo 4 zvezke manjših iger, Rečeno društvo, koje ima za narodni napredek veliko imenitnost, zaslužuje vsestranske podpore, ker ima baš ono mej vsemi slov. društvi z največimi zaprekami se boriti. -- Prof. Miklosich v Beču je izdal novo preimenitno delo: „Slavische Wortbildungslehre“, kot drugi del svoje primerjajoče gramatike slovanskih jezikov.